

มนุษย์ในอิสลาม

อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต *

บทนำ

จักรวาลอันกว้างใหญ่ไพศาลนี้มีความมหัศจรรย์และความลึกลับซ่อนเร้นอยู่มากมายถึงแม้มนุษย์จะให้ความสนใจพยายามศึกษาค้นคว้าสักเพียงใดก็มีอาจที่จะล่วงรู้สิ่งดังกล่าวได้ทั้งหมด เพราะสิ่งเหล่านี้บางครั้งอยู่นอกเหนือสติปัญญาที่จะรับรู้ได้ การกำเนิดมนุษย์และความพยายามศึกษาหาคำตอบก็เป็นความมหัศจรรย์และความลึกลับอีกอย่างหนึ่ง เพื่อจะเปิดเผยความลึกลับของมันให้แก่ชาวโลกทั้งหลาย สำหรับมุสลิมแล้วความลึกลับดังกล่าว อัลลอฮ์ได้ทรงเฉลยให้เมื่อพันสี่ร้อยกว่าปีที่ผ่านมา บรรดาอายะฮ์แรกๆ ที่พระองค์ทรงประทานแก่มุฮัมมัด (ขอความจำเริญและความสันติจงมีแต่ท่าน) โดยผ่านญิบรีล ก็เป็นอายะฮ์ (โองการ) ที่กล่าวถึงช่วงหนึ่งแห่งวิวัฒนาการของการกำเนิดมนุษย์ พระองค์ไว้ตรัสไว้ความว่า

“จงอ่านด้วยพระนามของผู้อภิบาลผู้ทรงสร้าง ผู้ทรงสร้างมนุษย์จาก อะลัก (ที่ยึดเหนี่ยวอยู่กับมดลูก)” (96 : 1-2)

คำว่า อะลัก (‘Alaq) นั้นแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ยึดเหนี่ยวหรือเกาะกับสิ่งอื่น อาจหมายถึงถึงมวลเลือดๆ หรือตัวอ่อนที่ติดกับผนังมดลูก (ป้อมขุนพรม, มปท : 76)

นอกจากความหมายอายะฮ์ที่ได้กล่าวข้างต้น ยังมีอีกหลายอายะฮ์ที่ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการของการกำเนิดมนุษย์ อายะฮ์เหล่านั้นได้บรรยายถึงประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การสืบพันธุ์ของมนุษยชาติ เช่น การปฏิสนธิ ธรรมชาติของสเปิร์ม การเพาะตัวของไข่ที่ผสมแล้ว และวิวัฒนาการของทารกในครรภ์ เกี่ยวกับวิวัฒนาการของทารกในครรภ์ได้มีบันทึกในอัล-กุรอานความว่า

“หลังจากนั้นเราได้บันดาลอสุจิให้เป็นอะละเกาะฮ์ แล้วเราก็บันดาลอะละเกาะฮ์ให้เป็นก้อนเนื้อ จากนั้นก็บันดาลก้อนเนื้อให้เป็นกระดูก แล้ว

* อาจารย์แผนกวิชาครุศาสตร์อิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา

ให้มีเนื้อห่อหุ้มกระดูก หลังจากนั้นเราได้บังเกิดมันมาในกำเนิดอื่น (ให้เป็นมนุษย์ครบถ้วน และมีวิญญาณพร้อมซึ่งผิดกับลักษณะดั้งเดิมที่ผ่านขั้นตอนต่างๆ ตามที่กล่าวมา) แท้จริงอัลลอฮ์ทรงเกียรติสูงยิ่ง ทรงเป็นเลิศที่สุดแห่งบรรดาผู้สร้าง” (23:14)

อายะฮ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าวิวัฒนาการของการกำเนิดมนุษย์ในอัลกุรอานนั้น ไม่ได้ขัดแย้งกับหลักวิชาการ เพราะตามหลักวิชาการแล้วหลังจากตัวสเปิร์ม (อสุจิ) สามารถเจาะทะลุผนังของเซลล์ไข่ เซลล์ไข่ก็จะปิดตัวลงเพื่อไม่ให้สเปิร์มตัวอื่นเข้าไปอีกแม้แต่เพียงตัวเดียว หลังจากการผสมพันธุ์เกิดขึ้น หัวของสเปิร์มซึ่งเต็มไปด้วยสารพันธุกรรมจะเจาะทะลุเข้าไปในของเหลวในเซลล์ของไข่ ต่อจากนั้นก็ค่อยๆ เข้าหาสารพันธุกรรมของผู้หญิงซึ่งอยู่ในนิวเคลียสของไข่ ต่อมานิวเคลียสของเซลล์ไข่และเซลล์ของสเปิร์มก็ถูกดึงเข้าหากันอย่างรวดเร็ว และในที่สุดก็หลอมตัวเป็นเนื้อเดียวกัน ต่อมาลักษณะพิเศษตามพันธุกรรมของชีวิตใหม่ก็ถูกกำหนดขึ้น ต่อมาไข่ที่ได้รับการผสมก็จะแบ่งตัวเป็นครั้งแรก จากนั้นเซลล์ทั้งสองซึ่งเต็มไปด้วยสารพันธุกรรมจากพ่อและแม่ก็เคลื่อนตัวเข้าไปยังมดลูก ในระยะนี้เซลล์ก็จะมีการแบ่งตัวและมุ่งหน้าไปยังมดลูกอย่างไม่หยุดยั้ง พร้อมกันนั้นเซลล์ดังกล่าวก็ถูกห่อหุ้มด้วยเซลล์สารอาหารเพื่อช่วยในการเติบโตของมัน ตัวอ่อนที่ห่อหุ้มเกราะที่โปร่งตากก็จะลื่นไถลเข้าสู่มดลูกอย่างไม่หยุดยั้งเพื่อการฝังตัวในผนังมดลูกในอนาคตรอบแรกตัวอ่อนจะสัมผัสกับมดลูกแต่ยังไม่สามารถฝังตัวได้ ต่อมาตัวอ่อนก็จะปริตัวออกมาจากเกราะและฝังตัวในผนังมดลูกในที่สุด

ในยุคต้นๆ ของประวัติศาสตร์อิสลาม ขณะที่ชาวโลกยังตกอยู่ในความมืดและมมงาย มองการกำเนิดมนุษย์เป็นเรื่องไสยศาสตร์ แต่ศาสดา (ขอความจำเริญและความสันติจงมีแด่ท่าน) กลับอธิบายถึงวิวัฒนาการของการกำเนิดมนุษย์ได้อย่างน่าอัศจรรย์ในหะดีษบทหนึ่งความว่า

“แท้จริงทุกๆ คนในหมู่พวกท่านได้ถูกรวบรวมในการสร้างเขาในมดลูกของแม่เป็นเวลา 40 วัน ในรูปของนุญฟะฮ์ (น้ำขุ่นๆ) หลังจากนั้นกลายเป็นอะละเกาะฮ์ในช่วงเวลาเดียวกัน แล้วมลาอิกะฮ์ก็ถูกส่งมายังเขา ดังนั้นมลาอิกะฮ์ก็ได้เป่าวิญญาณ (รูก) และได้ถูกส่ง (ถูกกำหนด) 4

คำด้วยกันคือ กำหนดปัจจัยยังชีพของเขา อายุขัยของเขา กิจการงานของเขา สุขทุกข์ของเขา...”

บันทึกโดยนุคอรียะฮ์และมุสลิม

ถึงแม้ศาสนา (ขอความจำเริญและความสันติจงมีแก่ท่าน) จะกล่าวถึงเพียงนุญซะฮ์และอะละเกาะฮ์ในหะดีษข้างต้น แต่เมื่อพันสี่ร้อยปีที่ผ่านมาไม่มีใครรู้จักสิ่งเหล่านี้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าอิสลามเป็นศาสนาหนึ่งที่ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการและการเจริญเติบโตของตัวอ่อนเมื่อพันสี่ร้อยกว่าปีที่ผ่านมา ในขณะที่ชาวโลกเริ่มรู้จักและยอมรับศาสตร์ที่ว่าด้วยการเจริญเติบโตของตัวอ่อน (Embryology) เมื่อกลางคริสต์ศตวรรษที่ 17 (ป้อมขุนพรหม, มปท:79) สิ่งเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางวิชาการแพทย์แขนงหนึ่งที่อิสลามเคยมีก่อนประชาชาติอื่น

การกำเนิดมนุษย์ในอัล-กุรอาน

การกำเนิดมนุษย์ที่ได้รับการกล่าวไว้ในอัล กุรอานมีอยู่ 4 ลักษณะ

1. มนุษย์ที่อัลลอฮ์ทรงสร้างจากดิน คืออาดัม ดังอายะฮ์ความว่า

“ขอยืนยันแท้จริงเราได้บันดาลมนุษย์มาจากธาตุดินที่มาจากดิน”

(23:12)

2. มนุษย์ที่อัลลอฮ์ทรงสร้างจากอวัยวะชิ้นหนึ่งของท่านอาดัม มนุษย์ผู้นี้คือ ฮาวัน ดังอายะฮ์ความว่า

“พระองค์ทรงบันดาลพวกเจ้ามาจากชีวิตหนึ่ง หลังจากนั้นทรงบันดาลคู่

ครองของเขามาจากตัวของเขา...” (39 : 6)

3. มนุษย์ที่อัลลอฮ์ทรงสร้างโดยการเป่าวิญญาณเข้าไปในครรภ์ของมารดา คือ ท่านอีซา ดังอายะฮ์ความว่า

“(ญิบรีล) ได้กล่าวว่า อันที่จริงฉันเป็นทูตขององค์อภิบาลของเธอมาเพื่อ

ให้เด็ก (อีซา) ผู้มีความบริสุทธิ์แก่เธอ” (19:19)

4. มนุษย์ที่อัลลอฮ์ทรงสร้างโดยผ่านกระบวนการทางธรรมชาติ คือ มวลมนุษยชาติ ยกเว้นอาดัม ฮาวันและอีซา

ใครคือมนุษย์คนแรก ?

อิสลามถือว่าอาดัมคือมนุษย์คนแรกในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ อาดัมเป็นมนุษย์ที่พระองค์ทรงสร้างมาจากดิน ดังที่พระองค์ตรัสความว่า

“ทรงประทานความงดงามแก่ทุกๆ สิ่งที่พระองค์ทรงบันดาลไว้ และทรงเริ่มบันดาลมนุษย์มาจากดิน” (32 : 7)

และทรงตรัสอีกความว่า

“และ (จงระลึกเถิด) เมื่อครั้งที่องค์อภิบาลของเราได้ตรัสแก่มวลมลาอิกะฮว่า แท้จริงข้าจะสร้างมนุษย์คนหนึ่งมาจากดินแห่ง (ซึ่งเดิมมา) จากดินดำที่เปลี่ยนสภาพ” (15 : 28)

เมื่อพระองค์ทรงสร้างร่างกายของอาดัมเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระองค์ก็ทรงเป่าวิญญาณเข้าไปในร่างกายของอาดัม ดังอายะฮ์ความว่า

“ต่อมาเมื่อข้าได้สร้างเขาจนครบสมบูรณ์แล้วและข้าได้เป่าจากวิญญาณ (ที่ข้าเนรมิตขึ้นตามความประสงค์) ของข้าเข้าไปในตัวเขา ดังนั้นพวกเขาทั้งหลายจึงทรุดกายลงคารวะต่อเขาเถิด” (15 : 29)

ถึงแม้อิสลามจะถือว่าอาดัมเป็นมนุษย์คนแรก แต่แนวคิดนี้ก็ไม่เป็นที่ยอมรับของบรรดาศาสนิกอื่น ทักษะเกี่ยวกับใครเป็นมนุษย์คนแรกนั้นพอจะสรุปได้ดังนี้

ทักษะที่หนึ่ง อาดัมไม่ใช่มนุษย์คนแรก ทักษะนี้ส่วนใหญ่จะเป็นของผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีของชาร์ล ดาร์วิน ที่เชื่อว่าทุกสิ่งที่อยู่บนโลกมีแหล่งกำเนิดเดียวกัน ต่อมาได้มีวิวัฒนาการอย่างช้าๆ และด้วยอิทธิพลของบางสิ่งจึงก่อกำเนิดสิ่งมีชีวิตต่างๆ เช่น พืช สัตว์ เป็นต้น (Zaini, 1980 : 32)

นอกจากนี้ยังมีอีกกลุ่มหนึ่งที่มีทักษะว่าอาดัมไม่ใช่มนุษย์คนแรก คือกลุ่มที่มีทักษะว่า “เคาะลีฟะฮ์” ในอายะฮ์ที่ 30 ซูเราะฮ์อัล บะเกาะเราะฮ์ นั้นหมายถึงมนุษย์ซึ่งเป็นตัวแทนของมนุษย์ พวกเขาได้อธิบายคำ “เคาะลีฟะฮ์” (Khalifah) ว่าหมายถึงตัวแทนซึ่งแทนสิ่งที่เป็นชนิดเดียวกัน ดังนั้นเมื่ออาดัมเป็นมนุษย์ อาดัมก็จะเป็นตัวแทนของมนุษย์ กลุ่มนี้ยังมีทักษะอีกว่าคำว่า “ตัวแทน” ย่อมจะแสดงว่าต้องมีสิ่งที่เขาแทน ดังนั้นเมื่ออาดัมถูกสร้างขึ้นมาในฐานะตัวแทนของมนุษย์ย่อมแสดงให้เห็นว่ามนุษย์บางคนถูกสร้างมาก่อนอาดัมแล้ว มิฉะนั้นอาดัมก็จะไม่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเคาะลีฟะฮ์ (ตัวแทน) เหตุผลที่ทำให้กลุ่มนี้มี

ทัศนะนั้นกล่าวสืบเนื่องมาจากการอธิบายคำว่า “เคาะลาอิฟ” (พหูพจน์ของคำว่า “เคาะลีฟะฮ์”) ในซูเราะฮ์ยูนุส อายะฮ์ที่ 14 ความว่า

“หลังจากนั้น เขาได้สถาปนาพวกเขาทั้งหลายให้เป็นผู้สืบทอด
อำนาจปกครองในแผ่นดิน ภายหลังจากพวกเขาเหล่านั้น (ได้ถูก
ทำลายล้างไปแล้ว)” (10 : 14)

คำว่า “เคาะลาอิฟ” ในซูเราะฮ์นี้หมายถึงมนุษย์ซึ่งเป็นตัวแทนของมนุษย์ผู้ที่มีอยู่ก่อนแล้ว จากการอธิบายคำว่า “เคาะลาอิฟ” ในอายะฮ์นี้ว่าหมายถึงมนุษย์ทำให้กลุ่มดังกล่าวมีทัศนะนั้นว่า “เคาะลีฟะฮ์” ในซูเราะฮ์อัล บะเกาะเราะฮ์อายะฮ์ที่ 30 น่าจะหมายถึงมนุษย์ (อาดัม) ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนของมนุษย์ที่ถูกสร้างมาก่อนอาดัม

ทัศนที่สอง กลุ่มนี้เชื่อว่าอาดัมคือ มนุษย์คนแรก เป็นมนุษย์ที่ถูกสร้างมาจากดิน ไม่ใช่เป็นมนุษย์ที่เกิดจากวิวัฒนาการตามทฤษฎีของดาร์วิน พวกเขามีทัศนะว่าถึงแม้อัลลอฮ์ทรงสร้างมัลกุตอื่นก่อนการสร้างอาดัม แต่มัลกุตอื่นๆ นั้นไม่ใช่มนุษย์แต่เป็นมลาอิกะฮ์และญินดังอายะฮ์ความว่า

“และ (จงระลึกเถิด) เมื่อครั้งที่องค์อภิบาลของเราได้ตรัสแก่มวลมลาอิกะฮ์ว่า แท้จริงข้าจะสร้างมนุษย์คนหนึ่งมาจากดินแห้ง (ซึ่งเดิมมา) จากดินดำที่เปลี่ยนแปลงสภาพ” (15 : 28-29)

กลุ่มที่สองมีทัศนะเช่นนี้เพราะไม่ปรากฏอายะฮ์ใดในอัลกุรอานที่กล่าวถึงการสร้างมนุษย์คนอื่นๆ ก่อนอาดัม แม้อัล-กุรอานจะกล่าวถึงมัลกุตอื่นซึ่งถูกสร้างก่อนอาดัม แต่มัลกุตนั้นก็ไม่ใช่มนุษย์แต่เป็นมลาอิกะฮ์และญินดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

กลุ่มนี้ได้กล่าวว่า ทฤษฎีของชาร์ล ดาร์วินนั้นเป็นทฤษฎีที่วางอยู่บนสมมุติฐานของเขาเอง ซึ่งอาจจะถูกหรือผิดก็ได้ ตามหลักวิทยาศาสตร์แล้ว หากในอดีตถึงสามารถที่จะวิวัฒนาการมาเป็นมนุษย์ได้ ปัจจุบันก็ต้องมีมนุษย์ที่วิวัฒนาการมาจากลิงด้วย แล้วใครคือมนุษย์คนแรกที่วิวัฒนาการมาจากลิง หรือมีใครบ้างในปัจจุบันที่เกิดขึ้นตามทฤษฎีวิวัฒนาการนี้ ชาร์ล ดาร์วินเองก็ไม่อาจพิสูจน์สิ่งเหล่านี้ให้ประจักษ์ได้ ดังนั้นทฤษฎีของเขาจึงมีหลายคนที่ไม่เห็นด้วย (Bucaille) 1987: 48-50 โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดามุสลิม ผู้ซึ่งเชื่อว่าอาดัมคือมนุษย์คนแรก และได้ปฏิเสธทฤษฎีวิวัฒนาการที่เชื่อว่ามนุษย์วิวัฒนาการมาจากลิง

ทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับคำว่า “เคาะลีฟะฮ์”

คำว่า “เคาะลีฟะฮ์” เป็นคำเอกพจน์ของคำว่า “คุละฟอา,เคาะลาอิฟ” ซึ่งมีรากศัพท์เดิมมาจากคำว่า เคาะละพะ (Kha-la-fa) แปลว่า “ตัวแทน” ผู้สำเร็จราชการ (Cowan, 1976:257) ส่วนคำว่า “เคาะลีฟะฮ์” นักอรรถาธิบายอัล-กุรอาน ได้ให้ความหมายของคำนี้ว่า หมายถึง “ตัวแทน” แต่ใครเป็นตัวแทนของใครนั้นพวกเขามีทัศนคติที่แตกต่างกัน สำหรับคำว่า “เคาะลาอิฟ” ที่ปรากฏในซูเราะฮ์ยูนุส อายะฮ์ที่ 14 ความว่า

“หลังจากนั้น เราได้สถาปนาพวกเขาทั้งหลายให้เป็นผู้สืบทอดอำนาจปกครอง (คอลาอิฟ) ในแผ่นดินภายหลังจากพวกเขาเหล่านั้น (ได้ถูกทำลายล้างไปแล้ว)...” (10 : 14)

นั่นคือคำว่า “เคาะลาอิฟ” ซึ่งเป็นคำพหูพจน์ของคำว่า “เคาะลีฟะฮ์” ในอายะฮ์นี้หมายถึงมนุษย์ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนของมนุษย์ นั่นคือพระองค์ทรงแต่งตั้งมนุษย์ให้เป็นตัวแทนของมนุษย์ที่พระองค์ทรงลงโทษทัณฑ์อันแสนสาหัสแก่พวกเขา ความจริงอายะฮ์นี้ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า “เคาะลาอิฟ” หมายถึงผู้ใด เพราะพระองค์อัลลอฮ์เป็นผู้ตรัสอย่างชัดเจนในอายะฮ์ดังกล่าว

คำว่า “เคาะลีฟะฮ์” (Khalifah) ในซูเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 30 นั้น บรรดานักปราชญ์มุสลิมมีทัศนคติที่ต่างกัน अबดุลลอฮ์ (Abdulah, 1982 : 49) ได้กล่าวเกี่ยวกับอายะฮ์ดังกล่าวว่า นักปราชญ์มุสลิมมีทัศนคติต่ออายะฮ์นี้พอสรุปได้ 3 ทัศนคติ คือ

1. มนุษย์เป็นตัวแทนของมนุษย์
2. มนุษย์เป็นตัวแทนของญิน
3. มนุษย์เป็นตัวแทนของอัลลอฮ์

ไซนีย์ (Zaini, 1980 : 35) กล่าวว่า “เคาะลีฟะฮ์” ในอายะฮ์นี้นอกจากจะแบ่งออกเป็น 4 ทัศนคติ ดังที่กล่าวข้างต้นแล้วยังเพิ่มทัศนคติที่ 4 อีกข้อหนึ่งด้วย คือ มนุษย์เป็นตัวแทนของสัตว์โลกอื่นๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์และญิน

ทัศนคติที่หนึ่ง มนุษย์เป็นตัวแทนของมนุษย์ กลุ่มนี้ได้ นำอายะฮ์ที่ 14 ซูเราะฮ์ยูนุส เป็นข้อยืนยันว่ามนุษย์เป็นตัวแทนของมนุษย์ เพราะคำว่า “เคาะลาอิฟ” ซึ่งเป็นคำพหูพจน์ของคำว่า “เคาะลีฟะฮ์” นั้นหมายถึงมนุษย์ซึ่งเป็นตัวแทนของมนุษย์

ทัศนะที่สอง มนุษย์เป็นตัวแทนของญิน กลุ่มนี้มีทัศนะว่าพระองค์อัลลอฮ์ทรงแต่งตั้งมนุษย์ให้เป็นตัวแทนของญิน เพราะญินเป็นมัลกุกที่ถูกสร้างมาก่อนมนุษย์ เพราะบรรดาญินเหล่านั้นได้ทำความเสียหายให้แก่โลก ดังนั้นพระองค์อัลลอฮ์จึงสร้างมนุษย์ขึ้นมา (อาดัม) เพื่อเป็นตัวแทนของบรรดาญิน (Jin)

ทัศนะที่สาม มนุษย์คือตัวแทนของอัลลอฮ์ ทัศนะนี้มีความหมายที่ครอบคลุมและได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นระหว่างมนุษย์และผู้ทรงสร้าง หากมนุษย์เป็นตัวแทนของมนุษย์หรือมนุษย์เป็นตัวแทนของญิน สิ่งเหล่านี้ก็จะไม่รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอัลลอฮ์ ในทางตรงกันข้ามหากมนุษย์เป็นตัวแทนของอัลลอฮ์ สิ่งนี้ก็จะรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับญิน บรรดานักอรรถาธิบายอัลกุรอานและนักปราชญ์มุสลิมส่วนใหญ่มีทัศนะอยู่ในกลุ่มที่สามนี้

ทัศนะที่สี่ มนุษย์เป็นตัวแทนของสัตว์โลกอื่นๆ ทัศนะที่สี่นี้อัลลอฮ์ไม่ได้กล่าวถึง เพราะมนุษย์และญินเท่านั้นที่เป็นมัลกุกของอัลลอฮ์ที่พระองค์จะตรวจสอบในวันฟื้นคืนชีพ เพราะนรกและสวรรค์นั้นจะถูกเตรียมไว้สำหรับมนุษย์และญิน ดังที่อัลลอฮ์ตรัสความว่า

“และแท้จริงเขาได้สร้างไว้เพื่อนรก ซึ่งส่วนมากของพวกเขา (คือ) ญินและมนุษย์” (7 : 179)

หน้าที่ของมนุษย์

มนุษย์ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้เป็นเคาะลีฟะฮ์ของพระองค์บนผืนแผ่นดิน เป็นตัวแทนที่จะเชิญชวนมนุษย์ให้ปฏิบัติตามซารีอะฮ์ของพระองค์ ด้วยภาระหน้าที่อันใหญ่หลวงนี้ บรรดานักคิดมุสลิมจึงมีทัศนะเกี่ยวกับคำว่า “เคาะลีฟะฮ์” จึงต่างกัน บางกลุ่มกล่าวว่า มนุษย์ไม่สามารถที่จะเป็นตัวแทนของพระองค์ได้เพราะมนุษย์เป็นผู้ที่อ่อนแอ บางกลุ่มมีทัศนะว่าอาดัมเท่านั้นที่เป็นเคาะลีฟะฮ์ของอัลลอฮ์ บางกลุ่มมีทัศนะว่า บรรดาศาสดาเท่านั้นที่เป็นตัวแทนของอัลลอฮ์ อย่างไรก็ตามนักคิดมุสลิมส่วนใหญ่จะมีทัศนะว่ามนุษย์คือตัวแทนของอัลลอฮ์บนผืนแผ่นดิน อ็ชรอฟ (1985 :3) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

*Man is regarded in Islam as the vicegerent of God on the earth
and entire creation as subservient to man*

“ในอิสลามมนุษย์ถือเป็นตัวแทนของอัลลอฮ์บนพื้นแผ่นดินและมักลูก
อื่นทั้งหมดนั้นอยู่ในฐานะอำนาจประโยชน์แก่มนุษย์”

หน้าที่ในฐานะเคาะลีฟะฮ์คือการระอันใหญ่หลวงซึ่งเป็นอะมานะฮ์ (Amanah) ของ
มนุษย์ อะมานะฮ์นี้คือความรับผิดชอบที่จะปกครอง โลกและนำมนุษย์สู่ความพึงพอพระทัย
และความโปรดปรานของอัลลอฮ์ เป็นความรับผิดชอบที่จะเชิญชวนมวลมนุษย์ให้ก้มกราบ
อัลลอฮ์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสร้างมนุษย์และญินดัง
ที่พระองค์ได้ตรัสความว่า

“และข้ามิได้บันดาลญินและมนุษย์ (เพื่อเหตุผลอื่นใด) นอกจากเพื่อพวก
เขาจะต้องทำการนัสการต่อข้าเป็นที่สุด” (51 : 56)

พิฐุเราะฮ์ของมนุษย์

มนุษย์ทุกคนเกิดมาด้วยภาวะที่บริสุทธิ์ ไม่มีมลทินใดๆ ดังวจนะของศาสดาคความว่า
“ทุกชีวิตที่เกิดมาล้วนบริสุทธิ์ บิดามารดาของเขาต่างหากที่จะทำให้เขา
เป็นพวกยิวหรือเป็นพวกคริสเตียนหรือเป็นพวกมะญูซี (บูชาไฟ)” (รายน
งาน โดยบุคอรี)

ทัศนะที่เชื่อว่ามนุษย์เกิดมาด้วยบริสุทธิ์นั้น ขัดแย้งกับแนวความเชื่อของศาสนา
คริสต์ที่เชื่อว่ามนุษย์มีบาปโดยกำเนิด ทัศนะนี้ไม่เป็นที่ยอมรับในบางศาสนาซึ่งรวมถึง
ศาสนาอิสลามด้วย เพราะมุสลิมเชื่อว่าหากเด็กที่เกิดจากครรภ์มารดายังไม่ปฏิบัติความชั่ว
เด็กเหล่านั้นจะมีบาปได้อย่างไร? อิสลามถือว่าการปฏิบัติความชั่วในขณะที่ตนเองขาดสติ
จะไม่ถือเป็นบาป ดังนั้นหากเด็กที่เกิดจากครรภ์ของมารดาได้ปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดี อิสลามก็
ยังไม่ถือว่าเด็กคนนั้นมีบาปเพราะเขายังไม่บรรลุนิติภาวะ การที่ศาสนาคริสต์ให้เหตุผลว่า
มนุษย์มีมลทินมาตั้งแต่กำเนิดนั้นก็เนื่องมาจากบรรพบุรุษของมนุษย์ นั่นคืออาดัมและอีฟ
(ฮาว) ได้ละเมิดสัญญาที่ได้ให้ไว้กับพระเจ้า สิ่งนี้คือทฤษฎีบาปโดยกำเนิด (Theory
of Original Sin) หากทฤษฎีนี้เป็นที่ยอมรับแล้วย่อมแสดงให้เห็นถึงความอยู่ดีธรรมเพราะ
เมื่อคนหนึ่งปฏิบัติความชั่ว อีกคนหนึ่งซึ่งไม่รู้และไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวกลับต้องมี
บาปและต้องรับโทษไปด้วย ทำไมความดีของบรรพบุรุษของพวกเขาจึงไม่ตกทอดมายัง
พวกเรา อาดัมและอีฟไม่มีความดีเลยหรือ? ความชั่วของทั้งสองมากกว่าความดีใช่ไหม

ความดีของบรรดาคนก่อนๆ เช่น ศาสดาดาวูด ศาสดาอิบรอฮีม ศาสดามูซา ทำไมจึงไม่ตกทอดมายังพวกเรา แต่ความผิดพลาดของอาดัมและอีฟกลับเป็นมรดกคิดตัวจนถึงปัจจุบัน ความยุติธรรมอยู่ที่ไหน

อัล-กุรอานได้ระบุให้มนุษย์ได้รู้ว่าอาดัมถูกส่งมายังโลกนี้โดยมิได้มีบาปติดตัวแต่อย่างใด ถึงแม้อาดัมจะละเมิดคำมั่นสัญญาที่ได้ให้ไว้กับพระองค์อัลลอฮ์ที่ทรงห้ามมิให้อาดัมเข้าใกล้ต้นไม้ชนิดหนึ่งในสวนสวรรค์ แต่อาดัมกลับเข้าใกล้และรับประทานผลไม้ (al-Sunbulah) ที่ต้องห้ามนั้น (Ibn Kathir, 1988 : 3 : 387) การกระทำความผิดเป็นความผิด และอาดัมก็ได้สำนึกถึงความผิดของตน อันเป็นผลจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ที่ไปหลงเชื่อชัยฎอนที่ใช้กลลวงอาดัมด้วยการสาบานด้วยพระนามของอัลลอฮ์ นอกจากนั้นการกินผลไม้ที่ต้องห้ามดังกล่าว เป็นการกระทำที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะออกตัญญูต่ออัลลอฮ์ อีกทั้งการกระทำผิดในครั้งนี้ได้ทำให้อาดัมสำนึกผิด และละอายต่อพระองค์อัลลอฮ์ยิ่งนัก (Ibn Kathir, 1988 : 387) อาดัมจึงขอร้องโทษจากพระองค์ดังปรากฏในอาเยฮ์ความว่า

“เขาทั้งสอง (เริ่มสำนึกผิด) กล่าวว่า โอ้อภัยบิดาของเรา เราได้อุจกรรมแก่ตัวเองแล้วและมาดแม่้นพระองค์ไม่ทรงให้อภัยแก่เราและพระองค์ (ไม่) เมตตาเรา แน่แน่นอนเราทั้งสองก็ยอมเป็นส่วนหนึ่งจากบรรดาผู้ขาดทุน” (7 : 23)

การขอลูแก่โทษของอาดัมในครั้งนี้ อัลลอฮ์ทรงตอบรับและทรงอภัยให้ หากแม้อาดัมจะมีบาปจริง แต่เมื่อพระองค์อัลลอฮ์ทรงให้อภัยก็เท่ากับว่าอาดัมนั้นไม่มีบาป เมื่ออาดัมถูกส่งมายังโลกหลังจากที่พระองค์ทรงให้อภัยก็แสดงว่าอาดัมถูกส่งมายังโลกนี้โดยปราศจากบาปใดๆ เมื่ออาดัมไม่มีบาปมนุษย์ทั่วไปจะเป็นผู้ที่มีบาปโดยกำเนิดได้อย่างไร? และถ้าหากอาดัมนั้นมีบาปคนอื่นๆ ซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อนี้จะต้องมีบาปด้วยหรือ?

องค์ประกอบของมนุษย์

อิสลามถือว่ามนุษย์ประกอบด้วยร่างกายและจิตใจรวมเป็นหนึ่งและไม่แยกออกจากกัน อิสลามได้ปฏิเสธแนวคิดที่เชื่อว่า มนุษย์ประกอบด้วยร่างกายและองค์ประกอบทางเคมี และปฏิเสธแนวคิดที่มองมนุษย์ในแง่ของจิตวิญญาณเพียงอย่างเดียว เกี่ยวกับเรื่ององค์ประกอบของมนุษย์บรรดานักคิดมุสลิมมีทัศนะที่คล้ายกัน ชัยยิด นากิบ อัล-อัตตาซ (Attas,

1979 : 25) มีทัศนะว่ามนุษย์นั้นประกอบด้วยส่วนที่เป็นจิตและส่วนที่เป็นร่างกาย เขากล่าวว่า จิตของมนุษย์นั้นมีอยู่สองประเภทคือจิตแห่งเหตุผล (Rational Soul) และจิตแห่งเครื่องจาง (Animal Soul) หากมนุษย์ถูกรอบ้างด้วยจิตแห่งเครื่องจาง เขาก็จะปฏิบัติในสิ่งที่ชั่วร้ายเยี่ยงเครื่องจางหรือเลวยิ่งกว่านั้น มนุษย์ซึ่งพระองค์อัลลอฮ์ทรงประทานสติปัญญาให้รู้จักคิดและไตร่ตรอง หากเขายังคงปฏิบัติเยี่ยงเครื่องจางแล้วเขาเหล่านั้นย่อมจะเลวยิ่งกว่าเครื่องจางดังอายะฮ์ความว่า

“พวกเขามิเป็นอื่นใด นอกจากประหนึ่งปศุสัตว์ยิ่งไปกว่านั้นพวกเขา
หลงทางเป็นที่สุด” (25 : 44)

ตรงกันข้าม หากมนุษย์บรรลู่ซึ่งจิตแห่งเหตุผล พวกเขาจะปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม อัล-อิตตาซ (Al Attas, 1979 : 25) มีทัศนะว่า สิ่งที่จะทำให้มนุษย์บรรลู่ซึ่งจิตแห่งเหตุผลได้คือ อัล-ดีน (ศาสนา) และสิ่งที่จะทำให้มนุษย์สยบต่อเอกอองค์อัลลอฮ์คือ อัล-อิสลาม ดังนั้น เมื่อมนุษย์ปฏิบัติตามอัล-ดีนและอัล-อิสลามพวกเขาก็จะบรรลู่ซึ่งระดับสูงสุดของการเป็นมนุษย์ นั่นคืออัล-อิฮซาน (al-Ihsan) ดังนั้น ตามทัศนะของอัล-อิตตาซนั้นมนุษย์ที่จะบรรลู่ซึ่งอัล-อิฮซานได้นั้นต้องเป็นผู้ที่บรรลู่ซึ่งจิตแห่งเหตุผล

ฮุเซนและอัชรอฟ (Husein and Ashraf, 1979 : 78) มีทัศนะเกี่ยวกับส่วนที่เป็นจิตของมนุษย์ว่า จิตของมนุษย์นั้นมีอยู่สามประเภทคือ วิญญาณ (Ruh) สติปัญญา (Aql) และจิตแห่งกิเลส (Passionate Soul) จิตแห่งกิเลสนี้จะอยู่ในกายมนุษย์ หากมนุษย์ตกเป็นทาสของจิตแห่งกิเลสแล้ว เขาก็จะเป็นผู้ที่เนรคุณต่ออัลลอฮ์และจะปฏิบัติในสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม

อันศอริ (Ansori, 1992 : 2) มีทัศนะว่า ส่วนที่เป็นจิตของมนุษย์นั้นประกอบด้วยจิต วิญญาณและใจ เกี่ยวกับจิตและวิญญาณนั้น นักคิดมุสลิมบางคนไม่ได้มีทรรศนะที่แตกต่างกันนักระหว่างคำทั้งสองนี้ แต่จะรวมเป็นเรื่องเดียวกันโดยกล่าวรวมๆ ว่ามนุษย์ประกอบด้วยร่างกายและจิตวิญญาณ

อิมามเมาะซาลีได้กล่าวถึงจิตของมนุษย์โดยใช้ศัพท์ต่างๆ ซึ่งควรแก่การศึกษาเป็น อย่างยิ่งดังต่อไปนี้คือ ใจ วิญญาณ จิตและสติปัญญา ซึ่งล้วนปรากฏในอัล-กูรอาน ยกเว้นคำว่าอักล (Aql) คำนี้ไม่ปรากฏในรูปของคำคุณศัพท์แต่จะปรากฏในรูปของคำกริยา (Langgulung, 1991:294)

หัวใจ (al-Qalb)

ในร่างกายของมนุษย์จะมีอวัยวะชิ้นหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับสติปัญญาของมนุษย์ นั่นคือ หัวใจ (Amjad 1991:53) ใจของมนุษย์นั้นมีอยู่สองประเภท คือ (1)ใจที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นหัวใจที่เราสามารถมองเห็นด้วยตาและสัมผัสด้วยมือ (2)ใจที่เป็นนามธรรมซึ่งแฝงเร้นอยู่ในร่างกายของมนุษย์ ใจประเภทนี้มีความสำคัญต่อการกำหนด และเป็นนายที่คอยควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ดังนั้น หากใจทั้งสองประเภทดังกล่าวนี้ดี ทุกอริยาบทของมนุษย์ซึ่งรวมถึงสุขภาพอนามัยของเขาก็จะดีไปด้วย คังวัจนะของท่านศาสดาคความว่า

“จงทราบเถิดในร่างกายของมนุษย์นั้นมีเนื้ออยู่ก้อนหนึ่ง หากดีร่างทั้งร่าง ก็ดีไปด้วย หากเสียร่างทั้งร่างก็เสียไปด้วย จงทราบเถิดเนื้อก้อนนั้น คือ หัวใจ”

(บันทึกโดยบุคอรี และมุสลิม)

การที่มนุษย์ได้ปฏิบัติในสิ่งที่ชั่วร้ายและไม่สามารถแยกแยะระหว่างสิ่งดีและชั่วได้ นั้น สาเหตุมาจากหัวใจของพวกเขาตนเอง อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้เกี่ยวกับเรื่องนี้ความว่า

“เพราะที่จริงแล้วดวงตาหาได้บอดไม่ แต่หัวใจที่อยู่ในหัวอกต่างหากที่ บอด” (22:46)

การศึกษาอัลกุรอานอย่างพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบก็จะพบว่า อัล-กุรอานได้กล่าวถึงหัวใจของมนุษย์ในอริยาบทต่างๆ หลายด้านด้วยกัน เช่น หัวใจจะเป็นสิ่งที่จะช่วยเตือนสติของมนุษย์ (50:37) หัวใจที่แสดงถึงความคิดและความศรัทธา (49:7) หัวใจที่แสดงถึงทางนำแห่งอิสลาม (64:11) หัวใจที่แสดงถึงความบาป (2:283) หัวใจที่แสดงถึงความรู้สึก (3:151) เป็นต้น

วิญญาณ (al-Ruh)

วิญญาณ (al-Ruh) เป็นเรื่องที่ดีลับเหนือความสามารถของมนุษย์ที่จะรับรู้ได้อย่างถ่องแท้ อัลกุรอานได้กล่าวถึงเรื่องนี้ความว่า

“และพวกเขา (ยะฮูดีย์) จะถามเจ้าถึงเรื่องวิญญาณ จงตอบเถิดว่าอัน
วิญญาณนั้น เป็นหนึ่งจากกิจการแห่งองค์อภิบาลของฉันและพวกท่านไม่
มีความรู้ในเรื่องนั้น (มากมายนัก) นอกจากเพียงเล็กน้อยเท่านั้น”

(17:85)

รูหเป็นวิญญาณบริสุทธิ์ที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงประทานให้กับมนุษย์ รูหหรือ
วิญญาณนั้นจะมีความแตกต่างกับคำว่าจิต (al-Nafs) รูหเป็นวิญญาณที่บริสุทธิ์ที่มีความ
สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับอัลลอฮ์ การปฏิบัติในสิ่งที่ดีและไม่ดีของมนุษย์นั้นเป็นผลมาจากจิต
หรือนัฟซของมนุษย์ มิใช่เกิดจากรูห เพราะรูหเป็นวิญญาณบริสุทธิ์ที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงเป่า
เข้าไปในเรือนร่างของมนุษย์ เพื่อเขาจะได้มีชีวิตขึ้นมา ดังอัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า

“ต่อมาเมื่อข้าได้สร้างเขาจนครบสมบูรณ์แล้วและข้าได้เป่าจากวิญญาณ
(ที่ข้าแรมิตขึ้นตามความประสงค์) ของข้า เข้าไปในตัวเขา ดังนั้นพวก
เจ้าทั้งหลายจงทรุดกายลงคารวะต่อเขาเถิด” (15:29)

จิต (al-Nafs)

อัล-กูรออันได้กล่าวถึงจิต (al-Nafs) ทั้งในรูปของเอกพจน์และพหูพจน์ อัมญัด
(Amjad, 1991:45) กล่าวว่าจิตของมนุษย์นั้นมียู่สองระดับ คือ จิตที่อยู่ในระดับสูงที่มีความ
สัมพันธ์กับรูห จิตประเภทที่สองเป็นจิตที่อยู่ในระดับต่ำที่มีความสัมพันธ์กับร่างกายของ
มนุษย์ อัมญัด (Amjad, 1991:47-48) ได้กล่าวว่าจิตของมนุษย์นั้นมี 6 ประเภท

1. อัล-นัฟซ อัล-กุลลียะฮ์ (al-Nafs al-Kulliyah)
2. อัล-นัฟซ (al-Nafs)
3. อัล-นัฟซ อัล-ฮะยะวานียะฮ์ (al-Nafs al-Hayawaniyah)
4. อัล-นัฟซ อัล-อัมมาเราะฮ์ (al-Nafs al-Ammarah)
5. อัล-นัฟซ อัล-เลาวามะฮ์ (al-Nafs al-Lawwamah)
6. อัล-นัฟซ อัล-มูญมะฮินนะฮ์ (al-Nafs al-Mutma'innah)

ดิงกุลง (Lunggulung, 1991:294) มีทัศนะว่า จิตของมนุษย์นั้นมี 7 ประเภท คือ

1. อัล-นัฟซ อัล-อัมมาเราะฮ์ (al-Nafs al-Ammarah)
2. อัล-นัฟซ อัล-เลาวามะฮ์ (al-Nafs al-Lawwamah)

3. อัล-นัฟซ อัล มัลฮามะฮ์ (al-Nafs al-Malhamah)
4. อัล-นัฟซ อัล-มุกุฏมะอินนะฮ์ (al-Nafs al-Mutma‘innah)
5. อัล-นัฟซ อัล-รอฎิยะฮ์ (al-Nafs al-Radhiyah)
6. อัล-นัฟซ อัล-มัรฎิยะฮ์ (al-Nafs al-Mardhiyah)
7. อัล-นัฟซ อัล-กามิละฮ์ (al-Nafs al-Kamilah)

นักคิดมุสลิมมีความพยายามแยกที่จะจิตของมนุษย์ออกเป็นประเภทต่างๆ แต่จิต (al-Nafs) ที่ได้รับการกล่าวไว้ในอัล กุรอ่านนั้นมีอยู่ 3 ประเภทเท่านั้น แต่ละประเภทก็ได้แสดงถึงระดับความสำคัญของมัน นั่นคือ (1)อัล-นัฟซ อัล อัม-มาระฮะฮ์ (2)อัล-นัฟซ อัล-เลวามะฮ์ (3) อัล-นัฟซ อัล-มุกุฏมะอินนะฮ์

อัล-นัฟซ อัล-อัมมาระฮ์ (al-Nafs al-Ammarah)

จิตประเภทนี้เป็นจิตที่อยู่ในระดับต่ำที่สุดเป็นจิตแห่งเดรัจฉาน ผู้ใดที่ถูกจิตประเภทนี้ครอบงำเขาเหล่านั้นจะปฏิบัติในสิ่งที่ต่ำทรามเยี่ยงเดรัจฉาน ความชั่วต่างๆ ที่มนุษย์ได้ปฏิบัติเป็นผลมาจากจิตประเภทนี้ ดังอายะฮ์ความว่า

“และฉันมิได้คิดว่าตัวเองเป็นผู้หมดมลทินเลย เพราะความจริงอารมณ์ (ของคนเรานั้น) มันยุ่งในด้านชั่วเสมอ ยกเว้นกรณีที่ต้องค้อภบาลของฉันทรงเมตตาเท่านั้น แท้จริงองค์อภบาลของฉันทรงให้อภัยอีกทั้งทรงเมตตายิ่ง” (12:53)

เมื่อมนุษย์ถูกจิตประเภทนี้เข้าครอบงำ เขาก็จะเป็นผู้ที่หลงผิดและหลงลืมถึงพันธะสัญญา (Mithaq) ที่ได้ให้ไว้ในวันที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงสร้างมนุษย์ เขาจะเป็นผู้ที่ไม่ได้รับทางนำ โลกและเห็นแก่ตัว พฤติกรรมของเขาเหล่านั้นจะเป็นเสมือนอายะฮ์อัลกุรอ่านความว่า

“พวกเขามีหัวใจที่ไม่เข้าใจต่อ (บรรดาโองการ) เหล่านั้น พวกเขามีตาสีมองสิ่งนั้นไม่เห็น และพวกเขามีหูซึ่งฟังสิ่งดังกล่าวไม่ได้ยิน พวกเขาเหล่านั้นเปรียบประดุจดังปลูศสัตว์ ความเป็นจริงแล้ว พวกเขาหลงทาง

(จงมาย) *ยิ่งกว่าด้วยซ้ำ พวกเขาเหล่านั้นเป็นผู้หลงลืม (โดยแท้จริง)”*
(7:179)

อัล-นัฟซ อัล-เลาวามะฮ์ (al-Nafs al-Lawwamah)

จิตประเภทนี้เป็นจิตที่จะทำให้มนุษย์นั้นรู้สึกและสำนึกถึงการกระทำของตนเอง ต่อผู้และขัดแย้งกับจิตอัล-อัมมาเราะฮ์ จิตประเภทนี้จะต่อสู้กับตัณหาและกิเลสที่ต่ำทรามของตน โดยไม่ยอมสยบต่อกิเลสและตัณหาเหล่านั้น อันศอริ (Ansori,1991:9) กล่าวว่า จิตประเภทนี้เป็นขั้นเริ่มต้นที่จะพัฒนาสู่ระดับจิตอัล-มุกุมะอินนะฮ์ ซึ่งถือเป็นจิตที่สูงส่งของมนุษย์ จิตอัล-เลาวามะฮ์นี้เป็นจิตที่อยู่ในระดับกลางดังที่อัลลอฮ์ตรัสความว่า

“และข้าขอยืนยันกับอารรมณ์ที่ดำเนินตัวเอง (จิตระดับกลาง)” (75 : 2)

อัล-นัฟซ อัล-มุกุมะอินนะฮ์ (al-Nafs al-Mutma‘innah)

จิตประเภทนี้เป็นจิตที่สมบูรณ์และได้รับการคุ้มครองจากอัลลอฮ์ เป็นจิตที่จะทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองให้บรรลุซึ่งวิญญาณที่บริสุทธิ์ เป็นภาวะจิตที่จะชักชวนให้ปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงามไม่ว่าตนเองจะอยู่ในที่ลับหรือที่แจ้ง และเป็นจิตที่ทำให้มนุษย์บรรลุถึงซึ่งอัล-อิหซาน นักคิดมุสลิมบางคนมีทัศนะว่า จิตประเภทนี้คือวิญญาณ (al-Ruh) ที่บริสุทธิ์และสมบูรณ์ที่อัลลอฮ์ทรงเป่าเข้าไปในร่างกายของมนุษย์ หากมนุษย์สามารถบรรลุถึงซึ่งจิตประเภทนี้แล้ว เขาก็จะกลับไปยังอัลลอฮ์ด้วยความเปรมปรี ดังที่อัลลอฮ์ตรัสความว่า

*“โอ้ชีวิตอันบริสุทธิ์ เจ้าจงคืนกลับสู่อ้อมกอดของเจ้าด้วยความยินดี
อีกทั้งได้รับความยินดี (จากอัลลอฮ์)” (89:27:28)*

สติปัญญา (al-Aql)

อัลกุรอานได้กล่าวถึงคำนี้ในรูปของคำกริยาที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพทางสติปัญญาของมนุษย์ แต่คำว่าอัล-อากลนี้มีความหมายเหนือคำว่าสติปัญญา เพราะคำว่าอัล-อากลจะรวมถึงสติปัญญาและเหตุผล แม้นักคิดบางคนไม่ได้ให้ความหมายแตกต่างระหว่างคำว่าสติปัญญาและเหตุผลมากนัก แต่ความจริงคำทั้งสองนี้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เพราะ

สติปัญญา นั้นจะอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเหตุผล สติปัญญาของมนุษย์จะมีความผูกพันกับสัญชาตญาณของมนุษย์ เพราะบางครั้งมนุษย์สามารถที่จะเข้าใจอะไรบางอย่างได้โดยไม่ต้องใช้เหตุผล ส่วนเหตุผลนั้นจะอยู่ในระดับที่สูงกว่าสติปัญญา อย่างไรก็ตามมนุษย์จะไม่บรรลุซึ่งเหตุผลหากปราศจากความช่วยเหลือของสติปัญญา

สรุป

อิสลามถือว่ามนุษย์เป็นมัลกูดที่มีเกียรติ เหมาะสมอย่างยิ่งกับการเป็นเคาะลีฟะฮ์ของพระองค์อัลลอฮ์บนผืนแผ่นดิน แม้มนุษย์จะมีโครงสร้างของเรื้อนร่างและธาตุกำเนิดที่แตกต่างไปจากมลาอิกะฮ์และชัยฏอนก็ตาม แต่มนุษย์ก็สามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้มีเกียรติเหนือมลาอิกะฮ์ได้ ในทางกลับกัน หากมนุษย์ปล่อยตัวเองให้จมปลักอยู่กับนพชูที่ชั่วร้าย พวกเขาก็จะเลวทรามเฉกเช่นชัยฏอนและพวกเขาอาจจะถูกเรียกว่าชัยฏอนมนุษย์ได้เช่นกัน ดังนั้นพวกมนุษย์จึงต้องตัดสินใจเลือกว่า เขาจะเป็นเฉกเช่นมลาอิกะฮ์หรือเป็นพรรคพวกของชัยฏอน สิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับตัวของพวกเขา เขาจะใช้สติปัญญาที่อัลลอฮ์ทรงประทานให้อย่างไร เขาจะขัดเกลาจิตใจของเขาหรือไม่ ทั้งหมดนี้เป็นสิทธิของพวกเขา และจะได้รับการไต่สวนอย่างยุติธรรมเบื้องหน้าพระองค์อัลลอฮ์ ณ วันอาคีเราะฮ์อย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

ป้อมขุนพรหม, (มปท) อัลกุรอานกับวิทยาศาสตร์. กทม. สำนักพิมพ์วงศ์แสงชัย

ภาษาอังกฤษ

Abdullah, Abdul Rahman, (1982) Educational Theory : a Quranic Outlook. Makkah :
Umm al Qura University

Amjad, Nauman, (1992) Quranic Concept of Human Psyche. . Ansory ed. Islamabad :
Islamic Research Institute Press

Ansory, Zafar Afaq ed. (1992) Quranic Concept of Human Psyche. Islamabad : Islamic
Institute Press

Ashraf, Syed Ali, (1985) New Horizon in Muslim Education. Great Britain : Antony
Powe Ltd

Al Attas, Syed Muhammad ed., (1979) Aims and Objectives of Islamic Education.
Great Britain : Hodder and Stoughton

Cowan, J.M., (1979) Arabic – English Dictionary. New York : Speaker Language Inc.

Husein, Syed Sajjaj ; Ashraf, Syed Ali, (1979) Crisis in Muslim Education. London :
William Clowes and Son Limited.

ภาษามลายู

Bucaille, Maurice, (1987) Asal usul Manusia. RahmaniTrans. Selangor : Percetakan
Sinar Suria.

Lunggulung, Hasan, (1991) Asas Pendidikan Islam. Kuala Lumpur : Pustaka
Press.